

Bulbophyllum vietnamense Gagnep

Gần đây lang thang trên Internet thấy có hình ảnh cây *Bulbophyllum dalatense* tôi rất mừng là VN chúng ta lại có thêm một cây lan mới nữa.

Ảnh: www.pbase.com

Ảnh: www.infojardin.com

Nhưng nhìn kỹ lại sao thấy rất giống cây *Bulbophyllum thaiorum* và khi tìm hiểu thì thật là muốn điên cái đầu.

Theo tài liệu của Viện Bảo Tàng Pháp (Muséum National d'Histoire Naturelle) ngày 8-12-1924 ông Eward F tìm thấy cây lan này ở thác Cam Ly, Đà Lạt. Sau đó vào năm 1974 được Gunnar Seidenfaden nghiên cứu lại và cho rằng chỉ là đồng danh của cây *B. vietnamense*. Thế nhưng trong cuốn The Orchid of Indochina do Gunnar Seidenfaden xuất bản năm 1992 lại ghi cây này là đồng danh của cây *B. evrardii*.

Trong cuốn Phong lan VN của Trần Hợp có nói về cây *B. vietnamense* như sau:

Bulbophyllum evrardii Gagnep.
 Bull. Mus. Paris 2. s. 2 (1): 144, 1930. – Gagnepain 1934: 171, Fig. 22 Tixier 1966: 454, Fig. 3; Seidenfaden 1975b: 14; 1979: 87, Fig. 54; Ban & Huyen 1983: 196; Averyanov 1988f: 43 (excl. syn. *B. boubetii*); 1990: 35.
Bulbophyllum dalatense Gagnep., Bull. Mus. Paris 2. s. 2 (1): 144, 1930. – Gagnepain 1934: 272; Seidenfaden 1975b: 14; Ban & Huyen 1983: 196.
Bulbophyllum cauliflorum auct. non Hk. f.: Guillaumin 1960a: 115; Ho 1972: 1076, Fig. 5196; Seidenfaden 1975b: 13.
 Occurrence: Vietnam: Dalat, entre circulaire 1 et Robinson (Evrard 1107 P!, type); Camly, Dalat (Evrard 1132 P! type of *B. dalatense*; Sigaldi 221 P!); Langbian (Eberhardt 1935 P!);
 Opera Botanica 114 1992

20.72. Lan Lọng việt nam
Bulbophyllum vietnamense Seidenf.
 (*Bulbophyllum dalatense* auct. non Gagnep.)
 Lan sống phụ, thân rễ bò dài, củ giả trái xoan, cao 1 - 1,5 cm có cạnh. Lá 1, dạng trái xoan tròn, dài 15 - 20 cm, rộng 0,5 - 1,2 cm, đỉnh lõm. Cụm hoa chùy, hoa nhỏ màu trắng, cánh dài bên lõm lòng thuyền, cánh môi dạng lưới. Loài đặc hữu của Việt Nam, mọc ở Đà Lạt (Lâm Đồng).
 20.72. Endemic of Vietnam. Epiphytic, pseudobulbs ovoid, often somewhat angular, 1 - 1,5 cm tall. Leaf solitary, ovoid-oblong, 15 - 20 cm long and 0,5 - 1,2 cm wide. Inflorescence cylindrical, less dense, flowers white, lateral sepals connate, boat shaped. Petals ovate with erose edges.

Trong CITES checklist ngày 30-7-2008 nói về những cây *Bulbophyllum* (Orchidaceae) còn ghi:

- *Bulbophyllum vietnamense* Seidenf.
- *Bulbophyllum dalatensis* Seidenf.
- *Cirrhopetalum sigaldii* Guillaumin.

Như vậy chứng tỏ rằng *B. dalatensis* hay cây *B. vietnamense* cũng chỉ là một và theo Trần Hợp cây *B. vietnamense* có hoa nhỏ màu trắng.

Khi sưu tập hình ảnh và tư liệu nói về cây *B. vietnamense* chúng tôi chỉ thấy toàn là lập đi lập lại vài giòng chữ của CITES Checklist kể trên và có một vài nơi cho biết đây là một cây lan hoa màu vàng tươi.

Ảnh: www.orchids-klinge.com

Ảnh: David Jubineau

Ảnh: Chu xuân Cảnh

Ảnh: Phùng mỹ Trung

Cố gắng tìm hiểu thêm, thấy *Swiss Orchid Foundation* có một hình vẽ của bông hoa không có vẻ gì là *Bulbophyllum* cả, và cũng không có một lời mô tả chi hết. Nhưng cũng có nguồn cho là *Bulbophyllum aureum*.

Tham khảo ý kiến của 2 khoa học gia: André Schuiteman, Kew và Leonid Averyanov, Nga... c 2 đều cho cây lan hoa vàng tuyền chỉ là một biến dạng về màu sắc của cây *B*

orchid.unibas.ch

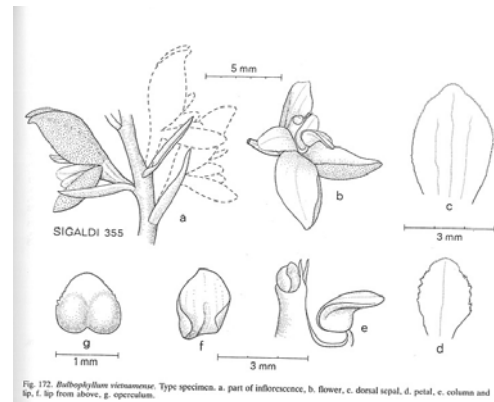

Fig. 172. *Bulbophyllum vietnamense*. Type specimen. a, part of inflorescence, b, flower, c, dorsal sepal, d, petal, e, column and lip, f, lip from above, g, spermatophyte.

Sự nhớ đến một khoa học gia Anh quốc, Malcolm Perry, một chuyên gia về *Bulbophyllum* đã nhiều lần vào trang www.hoalanvietnam.org và cho tôi biết về những cây *Bulbophyllum bisetoides*, *Bulbophyllum semiteretifolium*, *Eria leiophylla*, *Eria rhomboidalis* và *Pteroceras semiteretifolium*, với vàng điện thư sang hỏi kèm theo mấy tấm hình những cây do Đinh Quang Diệp và Lê Trọng Châu đã tìm thấy ở Lâm Đồng. Khoảng 10 giờ sau đã có thư trả lời như sau:

Dear Dang Bui,

This species was imported into Europe nearly 10 years ago as B. macroleum. This was wrong. It is also definitely not B. aureum as this is only found in the Nilgiri Hills in Southern India as far as I know. A friend took an image of it there with only 2 flowers as described on Orchidspecies.com. It doesn't look like the drawing of B. vietnamense on the website of the Swiss Orchid Foundation. I have also heard it called B. sulphureum, B. sulfureum with an 'f' is from Madagascar.

My best guess at the moment is that it is a yellow form of the highly variable B. retusiusculum. I have images of many colour forms & sizes of this species. A few attached. I will make some enquiries to see if I can get any more information.

Regards,
Malcolm

Lược dịch: 10 năm trước đây cây lan này được nhập cảng vào Âu châu với tên *B. macroleum*. Đây là một sự sai lầm và cây *B. aureum* cũng vậy, theo tôi hiểu cây này chỉ mọc ở đồi Nilgiri phía nam Ấn Độ. Một người bạn đã chụp bức ảnh với 2 hoa và mô tả trên trang Orchidspecies.com. Ảnh này không giống với hình vẽ của cây *B. vietnamense* của Swiss Orchid Foundation. Tôi cũng nghe nói cây này được gọi là *B. sulphureum* hay *B. sulfureum* mọc ở Madagascar.

Tôi cho rằng đó là một trong những biến dạng màu vàng của cây *B. retusiusculum*, hình ảnh đính

Lần theo lời của Malcolm Perry, chúng tôi vào Googles thấy hình của 2 cây *B. macroleum* và *B. sulphureum*... rất giống như cây lan mà chúng ta gọi là *B. vietnamense*.

Bulb. macroleum

Ảnh: Orchids species

Bulb. sulphureum

Ảnh: www.forum.orchideen-forum.de

Thêm vào đó là bản xác nhận của toán nhận diện hoa lan “Species Identification Task Force Submissions” của Hội Hoa Lan Hoa kỳ về cây *B. macroleum* dư thí chỉ là *B. retusiusculum* mà thôi.

Như vậy chúng tỏ hình ảnh những cây *B. vietnamense* mà chúng ta ghi nhận được đều là một biến dạng của cây *Bulbophyllum retusiusculum* mà thôi.

Vậy thì cây *Bulbophyllum vietnamense* đích thực là cây nào?